

Väitöskirja pääomavoittojen verotuksesta ja omaisuuden realisoinneista

ERKKI KOSKELA
professori
Helsingin yliopisto

KTT, OTT *Matti Kukkosen* kansantaloustieteen alaan kuuluvassa väitöskirjassa *Capital Gains Taxation and Realization Behaviour: Evidence from Finnish Panel Data*, Helsinki School of Economics and Business Administration, Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis, 2000, (191 s.) analysoidaan pääomavoittojen realisoitikäyttäytymistä verotuksen muutosten ja muiden tekijöiden funktiona kirjoittajan itse manuaalisesti keräämän laajan, helsinkiläisiä pääomavoittojen saajia käsittävän, paneelianeiston avulla. Ajanjakso käsittää vuodet 1985–1995, jolloin Suomen pääomavoittoverotus muuttui useaan kertaan. Aihepiiriä koskevaa empiiristä tutkimusta ei Suomesta eikä muultakaan Yhdysvaltoja lukuunottamatta ole olemassa, joten Kukkosen tutkimus täyttää epäilemättä merkittävää aukkoa alan kirjallisuudessa.

Tutkimus etenee seuraavasti: Johdannon jälkeen luvussa 2 käydään läpi pääomavoittoverotukseen liittyvää teoreettista ja empiiristä tutkimusta. Luvussa 3 esitellään lyhyesti Suomen pääomavoittoverotuksessa ajanjaksolla 1985–

1995 tapahtuneet muutokset sekä raportoidaan liitteessä 1 johdettuja ns. efektiivisiä pääomavoittoveroasteita. Luvussa 4 kuvataan empiirissä tutkimuksessa käytettyä paneelianeistoa sekä muotoillaan tutkimuksessa arvioitavat hypoteesit pääomavoittojen realisoiteihin vaikuttavista tekijöistä. Työn pääluvussa 5 raportoidaan laajasti erilaisia estimointituloksia, joita on myös sisällytetty liitteeseen 2.

Kukkonen tutkii sekä ns. lukitusvaikutusta, jonka mukaan realisointiperiaatteen mukainen arvonnousun verotus vähentää varallisuusestineiden myyntiä että ns. »uloslukitusvaikutusta», jolloin arvonnousujen realisaatiot lisääntyvät, ceteris paribus, kun pääomavoittoverotuksen tiedetään kiristyvän ennalta ilmoitetun verouudistuksen seurauksena. Ns. peruslukitusvaikutuksen lisäksi voi esiintyä muita lukitusvaikutuksen muotoja. Jos pitkäaikaisia pääomavoittoja joko ei veroteta lainkaan tai lievemmin kuin lyhytaikaisia tai jos pääomavoittojen saajan kuollessa pääomavoittoveroa ei ole, niin syntyy lukitusvaikutus, koska realisaatiot halu-

taan siirtää hetkeen jolloin verotus on keveämpää tai sitä ei ole lainkaan. Lukitusvaikutus merkitsee siis sitä, että realisoinnit viivästyvät verrattuna tilanteeseen, jossa pääomavoittovero joko ei ole lainkaan tai arvonnousua verotetaan koko ajan eikä vain realisoitaessa.

Kukkonen esittää kirjallisuuteen viitaten useita hypoteeseja. Tällaisia ovat mm.: (i) pääomavoittoveroasteen kasvu vähentää pääomavoittojen realisoitumista, (ii) pääomavoittoasteen pysyvät vaikutukset pääomavoittojen realisoitumiseen ovat pienempiä kuin tilapäiset, (iii) lukitusvaikutus on suurempi (pienempi) vanhemmilla (varakkaammilla) henkilöillä, ja (iv) lukitusvaikutus lisääntyy (vähenee) transaktiokustannusten kasvaessa (kun odotetaan verojen nousua). Osalle näistä hypoteeseista Kukkonen esittää teoreettisen perustelun, osalle ei. Mainittuja hypoteeseja ei estimointien perusteella voida hylätä eli nollahypoteeseina ne jäävät voimaan. Kaiken kaikkiaan tulokset ovat hyvin samanlaisia Yhdysvaltojen aineistoilla saatujen tulosten kanssa.

Kukkonen tuntee aihepiiriä koskevan teoreettisen ja empiirisen kirjallisuuden ja on työssään arvioinut käytännössä kaikkia kirjallisuudessa esitettyjä hypoteeseja. Hän osoittaa kykenevänsä käyttämään itsenäisesti ja asiantuntevasti moderneja, paneeliaineistoihin soveltuvia ekonometrian menetelmiä, kuten *Arellanon* ja *Bondin* (1991) esittämä dynaamisen paneelimallin yleistetty momenttimuuttuja -estimointi vaihtoehtoisilla instrumentoinneilla sekä potentiaalisen sample selection -harhan – jonka analysoinnista myönnettiin vuoden 2000 taloustieteen Nobelpalkinto professori *James Heckmanille* – merkityksen arviointi arvonnousujen realisoitumiseen vaikuttavana tekijänä.

Työn ansiot ovat paljon työtä vaatineen, kiinnostavan paneeliaineiston keräämisessä ja monipuolisessa empiirisessä tutkimuksessa. Tutkimuksen teoreettinen osa on poimittu suoraan olemassaolevasta kirjallisuudesta. Kirjallisuus on melko hajanaista ja antaisi mahdollisuuksia sen yhdenmukaistamiseen ja jatkokehittelyihin.